УДК 37.062.2

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Холодова О.О., к.т.н., доцент,
Бугайова М.О., ст. викладач,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Науково-дослідна діяльність студентів є важливою складовою професійного становлення майбутнього фахівця. Вона сприяє розвитку критичного мислення, здатності до аналізу, творчості, умінню самостійно приймати рішення та обґрунтовувати власну позицію. У сучасних умовах, коли суспільство переживає період глибоких трансформацій, пов’язаних із війною, цифровізацією та зміною освітніх форматів, саме дослідницька діяльність стає тим інструментом, що формує у студентів соціальну активність, стійкість і віру у власні можливості.

Проте, реалії сьогодення свідчать про помітне зниження інтересу студентів до наукової роботи. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до формування мотивації, пошуку нових форм організації науково-дослідної діяльності та створення сприятливого освітнього середовища, де наука сприймається як простір для самореалізації.

Мотивація до науково-дослідної роботи завжди залежала від поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників: особистих інтересів студента, прикладу наставників, підтримки з боку викладачів, наявності матеріальних і моральних стимулів [1,2]. У сучасних українських закладах вищої освіти спостерігається низка проблем, які суттєво впливають на зниження мотивації студентів.

По-перше, війна та загальна соціально-економічна нестабільність призвели до переорієнтації пріоритетів молоді. Значна частина студентів вимушена поєднувати навчання з роботою або волонтерською діяльністю, що зменшує можливість зосередитися на дослідженнях. Психологічна втома, невизначеність майбутнього, емоційне виснаження теж знижують внутрішню потребу у творчому пошуку. По-друге, відсутність системної підтримки наукової активності (фінансування, грантів, публікаційних можливостей, наставництва) зменшує відчуття цінності дослідницької роботи. У багатьох студентів складається враження, що наукова діяльність не має реального впливу на професійну кар'єру. По-третє, традиційні форми організації студентської науки часто не відповідають сучасним запитам молоді. Формальні конференції чи реферативні роботи не викликають інтересу, якщо студент не бачить практичного результату своєї праці або зв'язку з актуальними проблемами суспільства.

Мотивацію до наукової діяльності не можна сформувати лише наказом чи вимогою — це внутрішній процес, який потребує розуміння психологічних особливостей студента, підтримки з боку викладача і створення середовища, де кожен відчуває свою значущість. В умовах війни, коли молодь часто живе у стані емоційної нестабільності, страху за майбутнє і втрати відчуття перспективи, саме педагогічна спільнота має стати джерелом віри у сенс навчання і дослідження [3].

Зважаючи на результати педагогічних спостережень та досвід роботи викладачів у системі вищої освіти, доцільно виділити такі пропозиції, спрямовані на підвищення мотивації студентів до наукової діяльності:

1. Оновлення форм наукової роботи. Оскільки, як з'ясувалось традиційні формати студентської науки вже не викликають інтересу, варто запроваджувати проєктно-дослідницький підхід, коли результат має практичну цінність. Наприклад, створення прототипів транспортних моделей, дослідження безпеки руху, розробка екологічних рішень для міст.

Коли студент бачить, що його ідея може вплинути на реальний стан речей — це народжує справжню мотивацію.

2. Підтримка менторства і людяного наставництва [4]. Студентам вкрай потрібен не просто керівник, а партнер і натхненник. Викладач, який цікавиться не лише результатом, а й шляхом студента, допомагає подолати страх помилки, невпевненість і сумнів у власних силах. Часто саме тепле слово підтримки стає поштовхом до перших серйозних наукових кроків.

3. Розвиток навичок наукової комунікації. Багато студентів, навіть маючи цікаві ідеї, соромляться презентувати свої результати. Їх стримує страх критики, невпевненість у своїй компетентності, мовні бар'єри чи відсутність досвіду публічних виступів. Тому доцільно систематично проводити тренінги з наукової комунікації, воркшопи з написання статей, виступів на конференціях, створення постерів і презентацій. Такі форми не лише підвищують упевненість, а й формують навички, необхідні майбутньому професіоналу.

4. Розширення можливостей самопрезентації результатів. Студенти мають бачити, що їхня праця не зникає у звітах. Конкурси, виставки, університетські платформи для демонстрації досліджень, можливість публікації у відкритих електронних журналах — усе це створює атмосферу визнання й залученості до наукової спільноти. Важливо, щоб успіх студента бачили інші — це формує приклад і для його сокурсників.

5. Елементи дослідження мають бути присутні вже у звичайних навчальних дисциплінах. Наприклад, на транспортних спеціальностях це може бути аналіз роботи реального перехрестя, створення моделі транспортного потоку, оцінка впливу шуму або забруднення. Так студент не лише вчиться теорії, а й бачить, що навіть невелике дослідження може бути внеском у безпеку руху, екологічність та комфорт міського середовища. Особливо ефективно цей підхід реалізується під час вивчення

дисципліни «Організація та безпека дорожнього руху», де студенти мають змогу проводити практичні спостереження, виконувати вимірювання, моделювати транспортні ситуації та аналізувати результати у форматі міні-досліджень. Такі завдання формують у них не лише фахові компетентності, а й інтерес до подальшої наукової роботи.

6. Психологічна підтримка та створення безпечного освітнього простору. Сьогодні наукова робота має виконувати ще одну місію — стати простором відновлення внутрішньої рівноваги. Коли студент досліджує, творить, дискутує, він знову відчуває контроль над реальністю, долає апатію і страх. Викладач повинен допомогти усвідомити, що навіть невеликий внесок у науку — це внесок у відновлення України.

Після реалізації наведених пропозицій важливо наголосити, що в умовах активного впровадження цифрових технологій і штучного інтелекту у навчальний процес студент повинен пам’ятати, що штучний інтелект є лише інструментом, помічником у пошуку, аналізі та систематизації інформації, але не творцем ідей**.** Справжня наукова діяльність передбачає особисту участь здобувача освіти — його аналітичне мислення, уміння формулювати висновки та відповідальність за достовірність результатів. Саме тому особливого значення набуває питання академічної доброчесності, що має стати невід’ємною частиною підготовки сучасного фахівця. Дотримання принципів доброчесності забезпечує не лише якість наукових робіт, а й формує у студентів культуру чесного та усвідомленого використання новітніх технологій у власних дослідженнях.

Отже, мотивація студентів до науково-дослідної діяльності сьогодні є не лише педагогічною, а й соціально-психологічною проблемою. В умовах війни та невизначеності саме викладач і освітній простір університету повинні стати джерелом підтримки, віри та натхнення для молоді. Формування внутрішньої мотивації до наукової праці можливе

лише тоді, коли студент відчуває, що його зусилля мають сенс, результат і визнання [5].

Підвищення інтересу до наукової роботи вимагає створення сучасної культури дослідження — відкритої, гнучкої, гуманної та орієнтованої на розвиток особистості. Саме така культура здатна виховати покоління молодих фахівців, які не лише володіють знаннями, а й готові творити майбутнє країни, відновлюючи її на наукових, інноваційних і моральних засадах.

Література :

1. Motivation of educational and research work in personality-oriented learning. (2004). *Pedagogy of Higher and Secondary Education*, *7*, 24-29. https://doi.org/10.31812/educdim.5627

2. Alpuerto, Reynato Jr & Israel, Gina. (2025). Institutional Support, Research Skills and Online Information Searching Strategy: A Structural Equation Model on Research Motivation of Graduate School Students. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. IX. 2802-2818. 10.47772/IJRISS.2025.90300218.

3. Fajčíková, A., & Urbancová, H. (2019). Factors Influencing Students' Motivation to Seek Higher Education—A Case Study at a State University in the Czech Republic. *Sustainability*, *11*(17), 4699. https://doi.org/10.3390/su11174699

4. Arnold B. Bakker, Strategic and proactive approaches to work engagement, *Organizational Dynamics*, Volume 46, Issue 2, 2017, Pages 67-75, ISSN 0090-2616, https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2017.04.002.

5. Kerekesha, O. V., & Osadchiy, M. L. (2021). Мотивація до навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, (11–12), 126–131. https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-11-12-288-289-126-131